

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

Південно-українське відділення соціологічної асоціації України, м.Одеса

М А Т Е Р І А Л И

VIII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції

“ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ”

(Одеса, 24-25 квітня 2020 року)

Одеса -2020

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // Матеріали VII Всеукраїнської інтернет-конференції (Одеса, 24-25 квітня 2020 р.) 56 с.

Рецензенти:

Плавич В.П. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри загально правових дисциплін і міжнародного права одеського національного університету імені І.І.Мечнікова

Халапсис О.В. - доктор філософських наук, професор кафедри філософії та політології Національної металургійної академії України

Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської інтернет-конференції «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту XXI століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 28 травня 2020 року)

Зосімова Л.О. - студентка 2 курсу філологічного факультету,
Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та МСКД Університет Ушинського

ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТЕЧІЯ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Екзистенціалізм – напрям у філософії ХХ ст., що позиціонує і досліджує людину як унікальну духовну істоту, яка здатна до вибору власної долі. Особливість екзистенціального підходу до людини полягає в тому, що вивчається не людина взагалі (людський рід), а конкретна одинична жива людина. Основним положенням екзистенціалізму є постулат: екзистенція (існування) передує есенції (сутності).

Про екзистенціалізм писали А. Камю, К. Ясперс, Г. Марсель. Філософи виділяли найважливіші для людини, на їхній погляд, екзистенційні категорії та характеризували їх. Домінантною екзистенційною категорією є буття, тому екзистенційну філософію називають філософією буття. М. Гайдеггер [2], А. Камю [3, с. 4] наголошували на перевазі в бутті людини трагічних модусів буття: нудоти, відчаю, турботи, туги, страждання, покинутості, а Г. Марсель [6, с. 7] ще звертав увагу й на інші модуси: надію, віру, радість, любов.

С. К'єркегор розрізняв два види страху: несвідомий страх – тугу, жах, і страх – боязнь, який викликається конкретним предметом. Страх породжує етичне і супроводжує етичний стан [8].

Фундаментальною рисою екзистенціалізму є усвідомлення людини як унікальної, неповторної істоти. Буття кожної людини розглядається як абсолютне. Визначальними рисами екзистенціалізму є категорії абсурдності буття, страху, відчаю, самотності, страждання, смерті. Екзистенціалізм підкреслює, що людина відповідає за свої дії лише тоді, коли діє вільно, має свободу волі, вибору і засобів їхньої реалізації. Формами прояву людської свободи є творчість, ризик, пошук сенсу життя, гра тощо.

Проблема сенсу життя має ряд аспектів: релігійний, філософський, етичний, соціологічний, соціально-психологічний. Філософія, виконуючи свою традиційну місію, повинна, знайти загальне в різних напрямках вирішення життєвих проблем [1, с. 64 – 65].

У С. К'єркегора – «усамітнення пристрасного релігійного індивіда в своєму духовному центрі з метою виявити там те, що неможливо виявити де-небудь в об'єктивному світі, – граничний сенс життя, Бога» [8, с. 458]. Але всі ці спроби є «екзистенційними», об'єднаними граничним інтересом та внутрішньою спрямованістю, навіть пристрасною. Повнота буття «вимагає» множинності взаємодоповнювальних переходів, неповторних істин, індивідуальностей. Одна відповідь і одна людська істина – це неповнота. Саме безконечність підходів безконечно поповнює (і, можливо, ще поповнить) безконечну повноту – через безконечність предмета питання про буття [8, с. 461 – 471].

Для екзистенціальної філософії характерне прагнення показати, що почуття самотності не є результатом зовнішніх і випадкових обставин життя людини, але корениться в самому його бутті, в способі існування "я". У цьому сенсі буття особистості спочатку є самотнім, відокремленим, навіть якщо сама себе людина самотньою не відчуває. Ця початкова відособленість людського буття представляє екзистенціаліста в двох аспектах, які можна позначити як "самотність-незливаність" і "самотність-відповідальність".

Екзистенціалісти стверджують, що та межа, за якою людину охоплює відчай, і є надією. Г. Марсель писав, що надія приходить у разі, коли “виникає спокуса впасти в безнадію” [6, с. 45]. “Надію не можна усунути назавжди., вона є тільки у тих, хто хотів би від неї звільнитися” [4, с. 102], – стверджував А. Камю. Він дав яскравий приклад людини на межі надії і відчаю – це людина абсурду, людина, яка розуміє й знає, що життя безглузде, і надії марні, але залишається вірною своїй долі. Совість розглядається як здатність “відчувати” світ, “приймати” світ у себе. У цьому контексті слушним є твердження М. Гайдеггера, що саме на відчуття, а не на розум необхідно покладатися, намагаючись розпізнати поклик турботи – совість. “Обмани” виникають у совісті не через те, що поклик

помилився, а тільки від способу, яким поклик “чують” – через те, що замість безпосереднього розуміння людиною самість утягує її в міркувальний монолог” [2, с. 273].

Надзвичайно близьким до екзистенційної парадигми совісті є екзистенційна парадигма пам'яті, що теж пов'язана з феноменом “відчуття”, й особливо є близькою до поняття духу. Екзистенціал пам'яті у своєму екзистенційному значенні пов'язує свідомість і час, минуле й майбутнє, і створює можливість новації, винаходу, оновлення, що й становить “Я”.

Екзистенційні парадигми совісті й пам'яті пов'язані з екзистенційною парадигмою любові. Цей екзистенціал, насамперед, означає духовне свято спілкування, взаємозв'язок між людьми, а також передбачає відповідальність, солідарність, дружбу, повагу. Тільки вони здатні опиратися відчаю й безнадії, а отже, смерті. Солідарність як коекзистенція, – це першопричина любові й дружби – тих людських форм існування, які надають життю істинного смислу. Совість, пам'ять, любов вимагають довіри. Розглянуті екзистенціали глибоко характеризують світ й утворюють коло “позитивних” екзистенціалів. Протилежні поняття є екзистенціалами, що стосуються світу безнадії, злості, зневіри, де владарюють технології перетворення людини на функцію. Такий світ – це “настанова на своєрідний табель, життєвий графік, деталі якого, звичайно, варіюються” [5, с. 74]. Цей світ, де людина – функція, людина – машина, людина – гвинтик, нівелює духовність.

Отже, концептуальний зміст екзистенціалізму свідчить, що це справді один із найбільш людиномірних, особистісно орієнтованих напрямів сучасної філософської думки, який прагне пояснити сутність людини в нерозривній єдності з усіма структурами її екзистенції. Вагомим є гуманістичний потенціал екзистенціалізму, який незалежно від свого релігійного чи атеїстичного контексту утверджує людину як самодостатню особистість.

Список використаних джерел

1. Сартр, Ж. –П. (1989). Экзистенциализм — это гуманизм // Сумерки богов. Москва: Политиздат, 1989.
2. Гайдеггер, М. (1997). Бытие и время. М.: Ad Marginem. 451 с.
3. Камю, А. (1990). Бунтующий человек. М.: Политиздат. 415 с.
4. Камю, А. (1990). Творчество и свобода. М.: Политиздат. 605 с.
5. Лосев, А. Ф. (1982). Знак. Символ. Миф. М.: Мысль. 956 с.
6. Марсель, Г. (1995). Трагическая мудрость философии. М.: Гуманит. лит. 215с.
7. Словник української мови. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
8. Тиллих, П. (1995). Кьеркегор как экзистенциальный мыслитель. Избранное: Теология культуры. М., С.461 – 471.

Кравченко Ганна Станіславівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ СІМЕЙНО – ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН ПЕРІОДУ ПОСТМОДЕРНА

Перш ніж говорити про те, в чому полягає особливість соціальної адаптації особистості в контексті сімейно – шлюбних відносин періоду постмодерна, ми вважаємо за необхідне визначитися з базовими термінами даної теми.

Отже, розпочнемо з того, що таке є «особистість». Особистість – людський індивід в аспекті його соціальних якостей, що формуються у процесі історичних конкретних видів діяльності та суспільних відносин. Хоча природну основу особистості утворює її біологічні особливості, все ж певними факторами розвитку є не її природні якості, а якості соціально значущі – погляди, здібності, інтереси, моральні переконання, тощо. Особистість – це динамічна, відносно стійка цілісна система інтелектуальних, соціально – культурних та морально – вольових якостей людини, що проявляються в індивідуальних особливостях його